

Asia: STM093:00/2016

Romaniasiaain neuvotelukunnan luonnos Romanipoliittiseksi ohjelmaksi (2018-2022)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Romaniasiaain neuvottelukunnan luonnos Romanipoliittiseksi ohjelmaksi (2018-2022)
(Lausuntopyynnön diaarinumero: STM093:00/2016)

1. Ohjelmaa koskevia yleishuomioita

Lausuntokierroksella oleva Romaniasiaain neuvottelukunnan luonnos Suomen romanipoliittiseksi ohjelmaksi (2018-2022) on laaja keskustelun avaus ja pohjatyö tulevaa toimenpideohjelmaa varten. Luonnos on koostettu niiden keskustelujen ja ideointien pohjalta, joita on käyty eri puolilla Suomea käydyissä kuulemistilaisuuksissa romaniväestön kanssa vuoden 2017 aikana.

Luonnokseen on kirjattu kaikkiaan 159 toimenpide-ehdotusta. Ehdotukset on jaettu yhdeksään toimintalinjaan, jotka ovat: 1.) koulutus, 2.) työmarkkinoille integroituminen, 3.) yhdenvertaisuus, 4.) kieli, taide ja kulttuuri, 5.) syrjintä, 6), voimaannuttaminen ja osallisuus, 7.) tiedotus ja viestintä, 8.) paikallinen romanityö sekä 9.) kansainvälinen romanityö.

Ohjelman ratkaisukeskeisyyttä voitaisiin haluttaessa korostaa tiiviimmällä esittämistavalla:

1. Varsinaiset toimenpide-ehdotukset ja konkreettiset keinot niiden ratkaisemiseksi voitaisiin esitellä ennen niiden taustoitusta. Eli suoraan asiaan. Kunkin toimintalinjan toimenpide-ehdotuksista valitaan 3-6 keskeisintä ehdotusta.
2. Yhdistelemällä toimintalinjoja niiden varsin runsasta määrää voitaisiin supistaa esimerkiksi viiteen: 1) koulutus ja työmarkkinat, 2) kulttuuri, osallisuus ja voimaannuttaminen, 3.) yhdenvertaisuus ja syrjintä, 4.) paikallinen ja kansainvälinen romanityö sekä 5.) viestintä.
3. Kuulemistilaisuuksissa kerätyt kokemukset hyvistä käytänteistä voitaisiin nostaa keskeisten toimenpide-ehdotusten rinnalle esiin esim. tietolaatikoiksi/nostoiksi.
4. Hyödylliset toimialakohtaiset taustoittavat tekstiosuudet voitaisiin jakaa vastaavien toimenpide-ehdotusten alle.

5. Keskeisten toimenpide-ehdotuksia ja niiden ratkomia ongelmia esiteltäessä voitaisiin korostaa sitä, millä tavalla ko. toimenpiteissä toteutuvat ohjelman visio ja tavoitteet (s. 6).
6. Keskeiseksi valittujen toimenpide-ehdotusten alle voitaisiin ryhmitellä muut mainituiksi valittavat toimenpide-ehdotukset. Nämä voitaisiin esitellä myös kokoavassa liitteessä.

2. Yksittäisiä huomioita

Millainen on ROMPON ja MAAROjen eli maakunnallisten romaniasiain toimenpideohjelmien suhde ohjelmassa? Nousevatko maakuntatason ja edelleen paikallistason tavoitteet ROMPOsta? Jos näin on, voitaisiin suhdetta korostaa. Näin syntyisi selkeä ja yhdenmukainen käsitys tavoitteiden ja osin myös ratkaisujen yhdenmukaisuudesta paikallistasolta kansalliselle tasolle saakka.

Ketä toimenpide-ohjelma sitoo tai "vastuuttaa", kenelle se suunnataan? Miten osallistua ja miten olla mukana? Toimenpide-ehdotukset suuntautuvat nyt erityisesti institutionaalisille toimijoille eri tasoilla hallinnollisissa rakenteissa. Ohjelmassa voitaisiin tämän ohella muistuttaa myös siitä, että jokainen voi yksilönä edistää omassa toimintaympäristössään toimenpideohjelmassa esitettyjä toimenpiteitä. Toisin sanoen, on hyvä että mukaan ottaminen eli inkluusio korostuu, mutta voisi olla hyvä pohtia myös sitä, miten edistää mukaan menemistä niin ettei tyydytä poisjäämiseen. Tähän liittyy olennaisesti toimenpideohjelman monisuuntainen viestintä monipuolisesti kaikissa sen vaiheissa.

Samalla olisi mahdollista korostaa sitä, että kulttuuriperinnön suojeleminen ja esiintuominen tulisi ottaa aiempaa vahvemmin – valtakunnallisten ratkaisujen ohella – paikallisten kulttuuritoimijoiden ja romanisukujen yhteiseksi tavoitteeksi. Valtakunnallisten muistiorganisaatioiden (museot, arkistot ja kirjastot) ohella romanien kulttuuriperinnön suojelemiseksi tarvitaan laajaa paikallisen tason kulttuurialan ja romanien omaa asiantuntemusta ja yhteistyötä. Näin toimimalla varmistettaisiin kulttuuripalvelujen romanisäältäöjen paikallinen tavoitettavuus sekä se, että paikallisiin olosuhteisiin sopeutuneella romanikulttuurin ilmiöillä säilyy elävä yhteys paikallishistoriaan. Tästä hyvänä esimerkkinä voisi olla esimerkiksi Nurmeksen museon toiminta paikallisten romanisukujen kanssa (vastaavaa toimintaa myös Pietarsaareissa, Rovaniemellä ja Oulussa). Paikallisissa projekteissa saadut kokemukset tulisi jakaa entistä sujuvammin eteenpäin kaikkien hyödyksi.

3. Kannanottoja eri toimintalinjojen toimenpiteiden prioriteettijärjestyksestä

Tähän on valikoitu muutamia nostoja toimintalinjojen 1, 4 ja 7 osalta.

Toimintalinja 1: Romanien koulutukseen osallistumisen vahvistaminen kaikissa koulutusmuodoissa ja kaikilla koulutustasoilla.

21. Romaniasiain neuvottelukunta tekee yliopistoille ja korkeakouluille aloitteen unkarilaisen Roma versitas – tai portugalilaisen Opre-tyyppisen mentorointiohjelman kehittämisestä Suomeen. Tukitoimenpiteitä olisi kuitenkin hyödyllistä kohdistaa läpäisevästi neuvoloista, varhaiskasvatukseen, peruskoulutukseen, ammatilliseen opiskeluun, jatko-opiskeluun, täydennyskoulutukseen ja aikuiskoulutukseen saakka.

Toimintalinja 4: Romanikielen, taiteen ja –kulttuurin säilymisen ja kehittymisen tukeminen.

53. Laaditaan romanikielen elvyttämiseksi kansallinen toimenpideohjelma

68. Laaditaan kansallinen romanitaiteen ja –kulttuurin edistämishjelma.

69. Kootaan kansallinen asiantuntijaryhmä valmistelemaan romanitaide-, kulttuuri-, museo—ja monipalvelukeskuksen perustamista Suomeen.

Laaditaan konkreettinen romanikielen elvyttämishjelma ja tuetaan romanikielen käyttöä eri yhteyksissä. Laaditaan konkreettinen romanitaiteen- ja kulttuurin edistämishjelma. Pidetään yllä keskustelua romanitaide-, kulttuuri-, museo—ja monipalvelukeskuksesta; keskustelu tulee konkretisoimaan ja nostamaan esiin kentän toiveita. Konkreettiset toimenpide-ehdotukset kohdistetaan sekä valtakunnan- että paikallistasolle.

Toimintalinja 7: Tiedotus, viestintä ja media romanien integraation edistäjänä

117. Varmistetaan, että keskeisten mediatahojen strategisissa ohjelmissa ja niiden toimeenpanosuunnitelmissa huomioidaan ruotsinkielisten, maahanmuuttajien ja saamelaisten lisäksi myös romanit.

122. Osallistetaan romaneja paikallis- ja alueuutisoinnissa arkisten ja tavallisten tapahtumien sekä esimerkiksi uutistoimituksissa ja juhlien uutisoinnin yhteydessä, ei vain silloin kun kyseessä on erityinen romanikulttuuriin tai –yhteisöön liittyvä aihe.

Keskeinen ja monet toimintalinjoista läpäisevä ajatus on myös Romanian ”tavallisuuden” ja kulttuurin moninaisuuden korostaminen ja esiintuominen (vrt. myös rodullistamiskeskustelu). Tämä tiivistyy hyvin romanitaiteilijoiden ROMPO-kuulemistilaisuudessa esitetty kommenttipuheenvuorossa: ”Ei me kaikki voida olla tangolaulajia!”.

Blomster Risto
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura